

olvasó. Az e motívumokat igazoló gazdag anyaggyűjtés igen tanulságos, kevésbé az szerzőnk ama nézete, mintha a ioni oszlopfő és fríz a papirusztekercs utánzata volna.

A harmadik fejezetben *Birt* azokat az emlékeket ismerteti, a melyek az ókori embert irásközben ábrázolják.

Ránk nézve legtanulságosabb a dolgozat negyedik fejezete, mely a könyvtekercsről s őrzéséről szól, a műemlékek szemléltető anyaga alapján. Itt állapítja meg *Birt*, hogy a tekercs fölgöngyölítésénél használt pálcika, az *umbilicus* rendesen nem állt ki a tekercsből s nem volt odaerősítve a tekercs végéhez, hanem kijárt belőle; a mikor aztán hozzáfogott valaki az olvasáshoz, kicsúsztatja a tekercs közepén lévő umbilicust s baljába vette, hogy arra göngyölítse föl a már kiolvasott részeket. A másik részletkérdés, melyet *Birt* az emlékek alapján tisztáz, a könyvekkel kapcsolatban ókori íróknál megemlített *cornua* szó igazi jelentése. Szerinte cornuán, nem gombok értendők, miután a tekercsek ábrázolásán ily gomboknak nincsen nyomuk, hanem a tekercset alkotó papiruszsáv erősebb anyagú két széle, mely kigöngyölített alakban félkörös hajlást mutat. *Birt* azután a könyvtárak berendezéséről is szól, de a mit mond, az mind csak föltevés, miután az emlékeken csakis a könyvek hordozására szolgáló capsák és esatták fordulnak elő, melyekben hol fektetve, hol állítva tartották a tekercseket. A tekercsek elhelyezésének módja inkább a befogadásukra szolgáló edény méreteitől, semmint szigorúan elválasztott korhatároktól függ.

Műve ötödik fejezete Traján oszlopának van szentelve, az ókori művészet e sajátos alkotásának, mely formai szempontból valóságos rejtély. *Birt* megkísérli a rejtély megoldását egy — műtörténészek szerint — igen termékeny ötlet segítségével. Ez ötlet szerint ugyanis a Traján-oszlop, melynek domborművei eredetileg ki voltak színezve, nem más, mint egy oszlopra göngyölt, kifelé fordított, hatalmas képeskönyv.

A hatodik fejezet a tekercs középkori ábrázolásáról szól, de korántsem meríti ki a fennmaradt emlékeket. Σ

Dr. Gulyás Pál. *Északnémet népkönyvtárak.* Budapest. 1908. Athenaeum r. t. 8-rét. 4, 31 l. Ára 1 kor.

E tanulmányban szerző a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa támogatásával tett népkönyvtári tanulmányútajáról számol be s tapasztalatait röviden, áttekinthetően foglalja össze. Jelentésének során megismerteti velünk Drezda, Berlin, Charlottenburg és Hamburg különféle társulati, községi népkönyvtárait s azok egyik-másik sajátos berendezését (pl. indikátorok); azután kiterjeszkedik amaz adatokra, amelyek segítségével e könyvtárak

áldásdús munkásságát mérlegelhetjük. Mert miről van szó? arról, hogy az irodalmat s tegyük hozzá, az irodalom színét-javát a legszélesebb rétegeknek hozzáférhetővé tegyék. Erre több mód kínálkozik s e módok mindegyikét — mily boldog nép — megragadják a németek. Van Lesehalle-Verein, Gemeinnütziger Verein, Patriotische Gesellschaft, ezek mind kölcsönkönyvtárakat, népkönyvtárakat, olvasócsarnokokat állítanak fel. Ez mind társadalmi munkásság; ezt a munkásságot még a községi pénzekből fenntartott városi olvasótermek, könyvtárak is támogatják.

Bármily fontosságot is tulajdonítsunk a közművelődés előmozdításában a népkönyvtárak felállításának, még nagyobb jelentőséggel bír azonban az a tény, hogy a népkönyvtárak a csupán szórakozást, az ismeretek gyarapítását kereső nagy tömeget elvonják ama tudományos nagy közkönyvtáraktól, melyeknek rendeltetése, hogy az egyes tudományágakkal foglalkozó szakemberek munkásságát mozdítsák elő.

Rendkívül hasznosak és becsesek mind ama tapasztalatok, melyeket külföldi intézmények tanulmányozásával nyerünk, de csak akkor igazán értékesek, ha azokat nem utánozzuk szolgai módon, csak azért, mert «a művelt nyugaton» így vagy úgy van, hanem magunk eszével, sajátos viszonyainknak megfelelően módosítva alkalmazzuk.

d—n.

Barcza Imre. *Magyarországi kivándorlások irodalma.* (*Bibliographia emigracionis* [sic] *hungaricae*). Különlenyomat a Közgazdasági Szemle 1908. évi július havi füzetéből. Budapest, 1908. Pesti könyvny. r. t. 8. r. 12 l. Ára 1 kor.

Szerző, a ki már több speciális bibliográfiát összeállított s mindig lelkümeretesen igyekezett eleget tenni föladatának, jelen füzetkében egyik szociálpolitikusainkat leginkább érdeklő kérdés, a magyarországi kivándorlás irodalmát állította egybe. Önálló könyvek, különnyomatok s folyóirat cikkek egyaránt helyet találtak ez összeállításban, mely szerző ügyszeretetéről tesz tanúságot. Átlapozgatás közben csupán két hiány ötlött szemünkbe: az egyik súlyosabb természetű: *Hegedüs* Loránt, A «dunántúli kivándorlás» című értekezése, mely 1905-ben jelent meg; a másik egy jelentéktelenebb füzet, mely mint vidéki nyomda terméke könnyen kikerülhetett szerző figyelmét: *Tas* Ferencz, Miként reformáljuk tanügyünket, hogy a kivándorlást megakadályozzuk? Gyoma, 1907. Kner Izidor. 8. r. 15 l. 40 fill. Az ilyen apróbb hiányokat azonban a lajstrom újabb kiadása alkalmával könnyű lesz kiigazítani.

—sp—